

Daarom blijven we tellen in agrarisch gebied

Het is algemeen bekend dat er steeds minder biodiversiteit in het boerenland te vinden is. Natuurlijk zijn er lokaal uitzonderingen, zoals gebieden waar nog veel Grutto's of Veldleeuweriken zitten. Maar die staan in steeds schriller contrast met de intensief gebruikte landbouwgebieden. Dat is ook de conclusie van de nieuwe Boerenlandvogelbalans, die onlangs aan het ministerie van LNV werd aangeboden (zie pag. 9). De trendgegevens van boerenlandvogels in deze balans werden voor een flink deel verzameld door vrijwillige tellers. Misschien ben jij ook actief in het agrarisch gebied. In dit artikel leggen we uit hoe belangrijk je telgegevens zijn om de ontwikkeling van vogels van het boerenland te blijven volgen, ook al is het daar soms verdacht stil.

Werken de maatregelen?

Tellingen zijn cruciaal om de ontwikkeling van weidevogels in harde getallen te kunnen vangen. Ze worden gebruikt om te evalueren of maatregelen om vogels te helpen werkelijk effect hebben. Het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb), dat in 2016 van start ging, heeft als doel om het boerenland weer geschikter te maken voor boerenlandvogels. Overheden en agrarische collectieven willen via ANLb leefgebieden van kwetsbare diersoorten in stand houden en waar mogelijk versterken. Voor de beheermaatregelen kunnen boeren subsidie krijgen die deels door de EU wordt betaald. Om na te gaan of het uitgevoerde beheer werkt, moeten gebieden met ANLb vergeleken worden met agrarisch gebied waar geen speciale maatregelen genomen zijn. Daar speelt de monitoring van broedvogels een belangrijke rol bij; Sovon-vrijwilligers leveren dus een grote bijdrage.

Meetnet boerenlandvogels

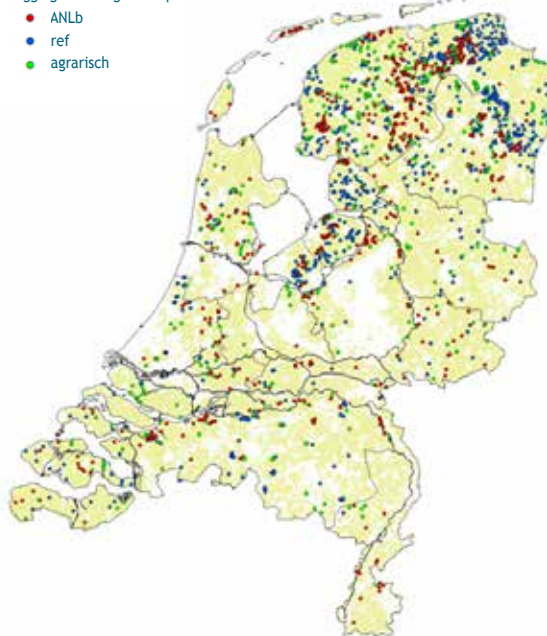
Bij de start van het ANLb is ervoor gekozen

om bij de zogenaamde beleidsmonitoring van broedvogels gebruik te maken van twee bestaande methodes: BMP en MAS. Daardoor hoefde de monitoring niet bij nul te beginnen: er worden immers jaarlijks al talloze stukken landelijk gebied volgens deze methoden onderzocht. Die tellingen vormen samen het meetnet boerenlandvogels. De variant van het BMP waarbij een brede selectie van soorten wordt geteld (BMP-B) past het beste bij ANLb. Daarbij worden heel algemene soorten als Tjiftjaf en Merel niet geteld, maar doen alle kenmerkende vogels van erven, akkers en weilanden wel mee. Van alle BMP-plots en MAS-punten wordt bepaald of ze in een gebied met ANLb liggen, óf dat ze dienen als referentie zonder beheer.

Ook in intensief, regulier gebied

In 2019 werden meer dan 500 BMP-plots en MAS-punten in agrarisch gebied geteld voor de beleidsmonitoring. Deze tellingen leverden een schat aan gegevens op over doelsoorten die voor het ANLb

Ligging broedvogelmeetpunten 2019

Figuur 1. Ligging van BMP-plots en MAS-punten in agrarisch gebied met het ANLb (rood) of referentie (blauw). Groene punten vallen buiten deze categorieën.

zijn aangewezen. In grote delen van het land loopt de broedvogelmonitoring dus prima. Toch blijft er nog wat te wensen over. Zo is het aantal tellingen in regulier agrarisch gebied wat mager. Daardoor bestaat het risico dat er een vertekend beeld ontstaat, omdat die gebieden onvoldoende zijn meegenomen. Laten we eerlijk zijn: de moderne, intensief beheerde landbouwgebieden zijn voor vogelaars niet altijd de spannendste telgebieden. Maar gegevens uit dit soort gebieden zijn juist erg belangrijk.

Voor Patrijzen worden allerlei maatregelen genomen, zoals het aanleggen van keverbanken.
Foto: Ronny Hullegie

Slobeenden houden van vochtig natuurgasland (natte dooradering).
Foto: Gejo Wassink

*In hoeverre helpen faunاران
om de terugkeer van Veldleeuweriken
te bevorderen?*

Foto: Harvey van Diek

Vele tellers maken licht werk

Stel dat we vaststellen dat Patrijzen of Grutto's in speciaal beheerde ANLb-gebieden toenemen, maar dat we geen idee hebben hoe het de soort buiten die gebieden vergaat? Dan weten dus feitelijk nog niet of de toename te danken is aan de speciale maatregelen. Juist daarvoor zijn goede telgegevens uit dat 'gewone' agrarische gebied nodig. Als elke vogelwerkgroep één of twee van zulke BMP-plots of een clustertje van MAS-punten in het werkgebied gaat tellen en het veldwerk verdeelt onder haar leden, dan ontstaat een goed landelijke beeld en blijft de inspanning per teller te overzien. Immers: vele tellers maken licht werk! Voel je hier wel wat voor? Lees dan in het vervolg van dit verhaal waar we per regio de grootste behoefte aan hebben.

Open grasland: Grutto's in oostelijk-Nederland?

Voor het ANLb is ons platteland verdeeld in vier landschapstypen: open grasland, open akker, natte dooradering en droge dooradering. Voor elk daarvan zijn doelsoorten onder de broedvogels aangewezen. Zo is de Grutto een doelsoort van *open grasland*. Een blik op de nieuwe Boerenlandvogelbalans volstaat om te zien dat alle inspanningen nog niet tot een ommekeer hebben geleid: de soort neemt nog altijd gestaag af, zij het nog het minst in de vitale Grutto-provincies Noord-Holland en Friesland. In open grasland op zandgronden is de afname ronduit desastreus, grasland op laagveen steekt daar relatief positief bij af. In grote delen van het land worden de Grutto en andere soorten van open grasland goed gevolgd, zeker in de belangrijkste provincies voor deze soorten. Maar in delen van Groningen, Overijssel, Utrecht, Brabant en Noord-Limburg kunnen we meer tellingen in open grasland gebruiken.

Open akkerland: verschillen bij Veldleeuwerik

De Veldleeuwerik komt in diverse open habitats voor, maar is een echte

ambassadeur van *open akkerland*. De Nederlandse populatie is sinds de jaren tachtig met circa 60 % afgenomen, waarbij de grootste klappen vielen in de noordelijke zeeklei en de laagveenpolders van West-Nederland. De laatste jaren zien we in het hele land een wat positiever beeld: de aantallen dalen niet verder en plaatselijk is zelfs sprake van een lichte toename. In hoeverre spelen beheermaatregelen in open akkerland (veelal faunاران) een rol bij die ommekeer? Om die vraag goed te beantwoorden zouden we graag nog wat meer BMP- en MAS-tellingen in regio's met veel open akkerland ontvangen, zoals Zuid-Limburg, Overijssel, Friesland en Noord-Holland.

Natte dooradering: hoe zit het met de Slobeend?

Natte dooradering is het minst bekende natuuroeltype in agrarisch gebied. Het gaat om de oevers van sloten, beken, kreken en dergelijke. Die zijn van groot belang voor diverse watervogels, waaronder de Slobeend. De stand van deze soort is sinds 1990 gehalveerd in het agrarisch gebied, waarbij de afname in graslanden op laagveen wel een stuk langzamer verliep dan die op zeeklei en op de zandgronden. Om de ontwikkeling van de Slobeend en andere oeverbroeders nog beter te volgen, zouden we er graag wat BMP-plots in waterrijke graslanden in Groningen, West-Overijssel, Utrecht en Zeeland bij willen hebben.

Droge dooradering: Spotvogels in heggen en houtwallen

Bij *droge dooradering* gaat het om heggen, houtwallen, boemdijken en groenrijke erven in het landelijk gebied. Daar komen broedvogels als Patrijs, Ringmus en Geelgors in voor, maar ook soorten als Braamsluiper en Spotvogel, die minder met het agrarisch gebied geassocieerd worden. Helaas is de droge dooradering in een aantal regio's nog wat mager bemonsterd. Tellingen in BMP-gebieden met dit habitat in Limburg, de Achterhoek, Twente, Utrecht en Zeeland zijn dan ook bijzonder welkom!

Hoe meedoen?

Via portal.sovon.nl/portal/vacant/deel/3 zijn de vacante gebieden

te vinden. Zit daar niets van je gading tussen, maar wil je een telling starten in dat stuk boerenland vlakbij huis met heggen, houtwallen of erven? Heel graag! Dan kun je zelf een gebied intekenen of telpunten selecteren. Op de website van Sovon vind je ook meer informatie over de telmethoden BMP en MAS onder sovon.nl/vogelstellen. Via sovon.nl/bmp vind je ook de selectie van Bijzondere soorten (BMP-B). Uiteraard denken we graag mee als je behoefte hebt aan een cursus of andere vorm van opleiding of wanneer je vragen hebt over hoe je kunt starten. Mail gerust naar jan-willem.vergeer@sovon.nl

● Erik Kleyheeg & Jan-Willem Vergeer

Spotvogels zijn kenmerkende broedvogels van heggen, bosjes en erven in het landelijk gebied, vooral in Laag-Nederland.

Foto: René van Rossum

